

Komentarji
dnevni dogodkom in
vprašanjem
Običajna propaganda?

Upravičeno je, da se nekateri kapitalistični dnevniki poročajo na Rooseveltov apel znanosti zvišanje mezd de-
m. Roosevelt je zadnji te-
na zborovanju ameriške
zbornice v Washing-
nebo apeliral na navzoče
delodajalcev, naj bo-
dobri, da zvišajo mezde.
dni kasneje so listi poro-
da so nekatere družbe v
dni, oblačilni in avtomobil-
industriji na vzhodu nazna-
kivanje mezd za pet do
odstotkov. Poročila se na-
jejo dnevno in listi našte-
mena družb, ki so "ališale"
glas prezidenta Roose-
nem je prišel val vesti, da
lavi vračajo na delo. Po-
se glase, da se zmanjšu-
pomožne liste brezposelnih
in onem kraju; z liste je
to 200, tam 300 delav-
so se "vrnili na delo".
ne moremo kontrolirati
ročili in ne vemo, koliko je
in vsem tem. Če so ta
vsaj deloma resnična, je
— in čas bi bil, kajti mi-
je že dovolj in skoro pre-
mo pa izkušnje, ki so že
in — tudi "New Deal"
po starih potih z zelo
nimi izjemami.
no tudi, kako se vrši ta
Tu pa tam lahko najame-
pino delavcev ali zvišajo
za malenkost — običajna
granda pa skrbi, da se to
na široko. Medtem pa
družbe odločili dvakrat
krat več starih delavcev
epidemija mezdnih reduk-
prenehati.
režim je na krmilu že
deset in verjamemo, da je
nem režima zelo težko, ker
ni zgodil noben čudež; vae,
je doslej zgodilo v kon-
pomeni jako malo ali nič
lavra. Medtem pa je bila
ena statistika, ki pove, da
vilo brezposelnih delav-
raslo v zadnjih dveh me-
na sedemnajst milijonov.
ni čas je bil torej, da so
krizo pokopavati — na
u, če ne drugače. Delavci
imeli odprte oči in napeta

GARDISTI UBILI RUDARSKEGA VODITELJA

V telo so mu pognali deset kro-
gel, ko je šel mimo kompanij-
ske trgovine. Silna revščina

Wilder, Tenn. — (FP) — Stav-
karji pri Fentress Coal & Coke
kompaniji so ostali brez vodi-
telja, družina Graham pa brez
krušnega skrbnika, ko je te dni
padel pod kroglami kompanij-
skih gardistov Barney Graham,
ki je deset mesecev vodil boj
proti izkoriščanju in sužnosti
rudarjev.

Graham je bil človek, ki je
užival splošno spoštovanje med
revnim slojem vsega okrožja ra-
di neustrašnosti in inteligent-
nega vodstva stavkarjev. Iz
istih razlogov je bil največji trn
v peti Fentress Coal kompanije
in njenih gardistov, ki so kon-
čno dobili priliko, da so se ga
iznebili, ko je korakal sam po
cesti mimo kompanijske prodaj-
alne.

Stavkarji so ga večkrat sva-
rili, naj bo previden in naj se
sam nikamor ne podaja. Bar-
ney se ni dosti oziral na to sva-
rilo meneč, da se mu ne more
nič zalega pripetiti, ker ni bil
oseba, ki bi iskala provokacij.

Ko se je usodnega dne podal
z doma, od borne koč, ki se
nahaja nad dolino, v kateri je
Fentress kompanija absoluten
gospodar, je 12-letni hčerki ob-
ljubil, da se bo vrnil domov še
pred nočjo in prinesel bolni ma-
teri zdravilo, otrokom pa jestvin.
V hiši je namreč bolezen pela-
gra, ki izvira iz pomanjkanja.
Bolna je mati radi fizične osla-
belosti, ker si je pritrjavala pri
skledi, da je tolažila glad svo-
jim trem otrokom. Po umoru
Grahama niso našli niti za eno
žlico jedi v borni koči.

In to je gnalo Grahama, da
se je napotil do prijateljev, kjer
je upal dobiti nekaj denarja za
hrano in zdravila. Komaj pa
je prišel po cesti mimo kompanij-
ske prodajalne, je počilo od
15 do 20 strel in Barney je že
ležal v blatu in lastni krvi. Stir-
je strela so mu prevrtali telo,
kar pa ni bilo dovolj: pobojniki
so v umirajočega pognali še šest
strel. Rudarjem, ki so po
strelah prihiteli na lice mesta,
so zagrozili s strojnico.

Ta brutalni umor je izval sil-
no ogorčenje. Še celo stavkoka-
zom se studijo in nič čudnega ne
bo, če jih ta incident požene na
stavko, ker zgražanja med nji-
mi je dovolj.

Veliko bolest stavkarjev je
izrazil gorski pridigar ob od-
prtem grobu ubitega Barney
Grahama. "Naš voditelj je pa-
del," so bile pridigarjeve besede
tisoč glavi množici, ki je pri-
šla, da se poslovijo od Barneyja.
"On je dal svoje življenje za
končanje pomanjkanja, revšči-
ne in sužnosti. Življenje mu je
vzela kompanija, da bo lahko še
vnaprej delala profite in nas iz-
koriščala ter držala v sužnosti.
Naš voditelj je mrtev, ampak
njegov duh je med nami. Bar-
ney Grahama in stvari, za ka-
tere je umrl, ne bomo kmalu
pozabili."

Insuli bo obratoval grške premo- govnike

Atene, 11. maja. — Sam In-
suli bivši čikaški magnat, ki je
prijel na Grško v zadnjem ok-
tobru, je te dni posetil Vevi v
grški Macedoniji, kakih 15 milj
od jugoslovanske meje, kjer na-
merava prevzeti in obratovati
premogovnike.

Je ponudila, da se umakne in pre-
pusti moža svoji tekmovalki, če
bo on srečen, ampak dr. Restell
ni maral. Nato je miss Roche
izvršila samomor.

Illinoiski blagovni davek ovržen

Vrhovno sodišče odločilo, da je
davek neustaven. Konec pobir-
anja centov

Springfield, Ill. — Državno vr-
hovno sodišče je razsodilo 10. t.
m., da je blagovni davek (sales
tax) neustaven in neposten.
Davek je bil razveljavljen in na-
slednji dan v četrtek so trgovci
prenehali s pobiranjem centov od
kupcev. Denar, kar je bilo nabra-
nega v petih tednih, odkar je za-
kon tega davka stopil v veljavo,
morajo trgovci vrniti odjemal-
cem, ki terjajo; neizterjan denar
bo izročen pomožni komisiji za
brezposelnost.

Sodišče je izjavilo, da je za-
kon tega davka krivičen, ker je
delal izjemo za neke vrste bla-
ga (gasolin in farmske produkte)
in ker so ga trgovci lahko
zlorabili. V državni zakonodaji
se zdaj pripravljajo, da izdelajo
nov zakon, ki bo zadovoljil vrho-
vno sodišče.

Plutokratu Mellonu proti- jo s preiskavo

Vlado je nasukal za dohodni-
ski davek s "prodajnim" del-
nic

Washington. — (FP) — "Naj-
večjemu zakladniškemu tajniku
od časa Hamiltona", multimili-
onarju Mellonu, bo vlada mo-
goče posvetila pod noge, ker jo
je lansko leto-ociganil za večjo
vsoto na dohodniškem davku.

Kongresnik McFadden iz
Pennsylvanije je te dni v zbor-
nici razgalil Mellonovo trans-
akcijo, ki je podobna aferi new-
yorskega bankirja Mitchella.
Mellon je proti koncu leta 1931,
ko je bil še zakladniški tajnik,
prodal 183,000 delnic, katere je
31 dni pozneje zopet kupila nje-
gova korporacija. S to trans-
akcijo je napravil \$6,700,000 iz-
gube. V poročilu o letnih do-
hodkih je to vsoto navedel kot
izgubo in s tem vlado ociganil
za nad dva milijona. 31 dni po
teji kupitji je zopet kupil del-
nice, kar pomeni, da je bila iz-
guba le fikcija.

Mellonovo transakcijo je od-
kril David A. Olson, bivši dav-
čni pregledovalec. Sporočil jo
je notranjemu davčnemu komi-
sarju Burnettu, ki je obljubil,
da stvar preišče. Kongresnik
McFadden pa se je obrnil na
justičnega tajnika Cumminsa a
prošnjo, da Mellona tira pred
sodišče.

Istočasno s to zadevo je pri-
šla v javnost tudi vest, da je
Mellonova Gulf Refining Co.
ponovno pritisnila na delavce,
da čimveč izpreša iz njih. Vsem
operatorjem njenih gasolinških
postaj je dala dnevne kvote gle-
de prometa. Kdor ne proda do-
ločeno količino gasolina, bo mo-
ral diferenco sam trpeti in pla-
čati gasolin po cenah na drobno.

Tornado usmrtil drugih 62 oseb

Nashville, Tenn. — Tornado
ki je v sredo divjal po dolini
Cumberland ob meji države

BOJ S STARO GARDO V NIŽJI ZBORNICI

Hoopes in Wilson jim delata pre-
glavice. Predloga proti manj-
šinskim strankam poražena

Harrisburg, Pa. — V tekočem
zasedanju državne legislature,
ki se bliža koncu, ni bila spre-
jeta niti ena postava za protek-
cijo delavcev. Po izjavi sociali-
stičnega poslanca Hoopesa iz
Readinga, je reakcionarni zna-
čaj legislature njena največja
značilnost.

Stara garda ima legislaturo
popolnoma v pesteh in diktira
postavodajo. Ko je te dni pri-
šla na razpravo predloga za
skrajšanje delovnika za delavke
in otroke na 44 ur v tednu, je
bil takoj stavljen predlog za
zaključek debate. Hoopes je na-
to forsiral polmensko glasova-
nje, pri katerem je bila predlo-
ga poražena, da si zbornica
par dni prej sprejela resolucijo,
ki "v principu" odobrava 44-
urni delovnik na splošno in ob-
seja znojnično izkoriščanje de-
lavstva.

Hoopes je vseeno prišel do
besede po odglasovanju o pred-
logi, ker se je poslužil posebne
parlamentarne pravice. Poslan-
ce je opozoril na nesoglasje med
glasovanjem pred par dnevi o
omenjeni resoluciji in porazu
predloga za skrajšanje delovni-
ka za ženske in otroke na 44 ur.
Rekel je, da so s tem zopet po-
kazali svojo barvo: služiti kapi-
talistom in blufati delavce. Iz-
vajal je, da Pennsylvania ra-
pido postaja središče znoj-
nostne industrije in nevarne-
ga izkoriščanja delavstva. Ci-
tiral je slučaj, ko je neka delav-
ka zaslužila 35 centov za ves te-
den dela.

Zatem je predlagal amendir-
anje dnevnega reda v svrhu, da
zbornica ukrepa o njegovem
osnutku za izboljšanje odškod-
ninskega zakona. Zbornica je
predlog zavrgla z 19 glasovi
večine.

Hoopes je tudi preprečil na-
črt stare garde proti manjšin-
skim strankam. Predloga, ki je
bila poražena z veliko večino,
ker bi bili v slučaju sprejetja
lahko prizadeti tudi kandidati
starih strank, je določala, da
morajo položiti varščino vsi
kandidatje manjšinskih strank
in pa tisti, ki kandidirajo kot
neodvisneži. Za postavitev dr-
žavne liste bi varščina znašala
\$12,000.

Hoopes, ki ima ob strani Li-
lith Wilson, dela stari gardi sil-
ne preglavice. Ze sedaj krožijo
vesti, da ga bodo republikanci
pri volitvah prihodnje leto sku-
ali na vsak način poraziti s po-
nočjo velikega kampanjskega
onda. Hoopes pravi, da stari
gardi tega ne zameri, ker se pač
bori za interese privilegiranega
azreda kot se on bori za inte-
rese delavstva.

Kentucky, je usmrtil skupaj 62
oseb. Materialna škoda je o-
gromna.

Stavkokazi izgna- ni iz naselbine

Solski odhod v Zeiglerju odpustil
učiteljice, ki simpatizirajo s
progresivnimi rudarji

Harrisburg, Ill. — (FP) —
Peabody Coal Co. je morala u-
staviti obrat v tukajšnjem pre-
mogovniku, ko ji je šerif prepo-
vedal dobavljanje stavkokazov
in pobožnikov. Stavkokazom, ki
jih je družba importirala in upo-
sila v tem premogovniku, je šerif
zaplenil strojne puške, re-
volverje, nože in drugo orožje
ter jih izgnal iz okraja.

Rudarji, ki so člani UMWA
in bivajo v okraju Franklin, bo-
do protektirani, ako bodo hoteli
delati v premogovniku Peabody
Coal Co., je dejal šerif. Kljub
temu naznanilo se ni nihče pri-
glasil za delo. Iglebda, da ni v
tem okraju članov UMWA, ako
pa so, pa nočejo delati za to kom-
panijo. Stavko v tem okraju vo-
di progresivna rudarska unija.

V Zeiglerju je šolski odbor
odpusil vse učiteljice, ki so na-
klonjene novi rudarski uniji in
jo podpirajo v stavki. Hlanički,
ki so naklonjeni nasprotni stran-
ki, so obdržali službe. Ko je bi-
lo to vprašanje na glasovanju
so bili člani šolskega odbora
razdeljeni v dve enaki skupini,
nakar je predsednik odbora, ki
nasprotuje progresivnim rudar-
jem, oddal svoj glas v prilog Le-
wisovi uniji.

Diktator za zavarovalno družbo v Illinoisu

Zbornica poverila kontrolo nad
družbami zavarovalniškemu
komisarju

Springfield, Ill. — Illinoiska
zbornica je sprejela zakon, na po-
podlagi katerega bo zavarovalni
komisar države diktator nad za-
varovalnimi družbami. Diktatu-
ra bo trajala dve leti, kajti za-
kon poteče 30. junija 1935. Se-
danji komisar je Ernest Palmer.
Zakon določa, da sme državni
komisar sporazumno z governer-
jem izdajati, odpravljati in spre-
minjati določbe glede poslovan-
ja zavarovalnih družb v Illinoisu
"v interesu zavarovancev,
dedičev, kreditorjev in ljudstva
v splošnem".

Komisar sme ustaviti tudi di-
vidende in posojila družb na
zbrane rezerve zavarovancev.
Dalje sme ustaviti in odgoditi
vsako prodajno postopanje (fore-
closure proceedings) družbe in
določiti obroke plačevanja, bodi-
si glavnice ali obresti, dolžnikov,
katerim so družbe dale posojilo
na farmo ali domačijo.

Godbeniki ustanovili novo unijo

Pana, Ill. — Petintrideset
profesionalnih godbenikov v tem
mestu je organiziralo svojo uni-
jo. Unija nima nikakih stikov s
Ameriško federacijo godbenikov,
ki je priključena A.D.F. T. S. R.
Beveridge, tajnik unije, je izja-
vil, da bodo ustanovljene druge
unije godbenikov, ki se bodo pri-
ključile Progresivni federaciji.
Glavni stan te federacije je v
Illispeju, najmočnejši njen del
ta tvori progresivna rudarska
unija.

FAŠISTI SEŽGALI 30,000 KNJIG V BERLINU

Moderni "auto-da-fe" je bil na
trgu pred opernim gledališ-
čem. Kakor v srednjem ve-
ku ...

Berlin, 11. maja. — Prejanko
noč, točno o polnoči, je bila za-
paljena grmada na trgu pred
državno opero v Berlinu in na
grmadi je zgorelo okrog 30,000
knjig židovskih, socialističnih,
komunističnih in pacifističnih
avtorjev. Vse knjige te vsebine
so fašisti obsodili in v plamen po
srednjeveškem receptu. Več ko
10,000 ljudi je napolnilo trg in
se naslajalo ob prizoru.

Berlinaka grmada je bila iz
navkriž položenih hloedov, pet
čevljev visoka. Spominjala je na
grmade v srednjem veku, na ka-
terih so sežigali coprnice in kri-
voverce, le stebra s privezani
žrtvijo v sredi je manjkalo. Ob
napovedani uri so hloede polili s
petrolejem in uprasnili valgali-
co. Visoko je švignil krvav pla-
men. Ceremonije so bile drama-
tično organizirane. Dolga vrata
fašističnih študentov, ki so dr-
žali naročaje knjig, se je pomi-
kala mimo goreče grmade. Cere-
monije je otvoril dr. Joseph Go-
ebels, fašistični minister propa-
gande, s "ognjenim govorom",
s katerim je slovesno naznanil, da
kar je nenemakega in protinem-
akega, mora poginiti in "iz pe-
pela vatane fenika novega nem-
akega duha". Nato so študentje
metali knjige v plamen. Vsak
dijak je imel kratek "plamen-
ski govor".

Prve knjige, ki so padle na gr-
mado, so bile dela zgodovinarja
Emila Ludwiga Kohna. Študent
je govoril: "Izročam plamenu
Kohnove zgodovinske laži!" Dru-
gi so bili izvodi knjige Erica
Marije Remarqueja "Nič novega
na zapadni fronti". Student jih
je vrget v ogenj s besedami: "Re-
marque je izdal nemške vojake,
zato naj gre njegova knjiga v
plamen!"

Sledile so knjige drugih 200
avtorjev od Karla Marksa in Le-
nina do prevodov ameriških pi-
sateljev Uptona Sinclaira, Hele-
ne Keller, Jacka Londona, Mor-
risa Hillquita, Johna Dos Paso-
sa, Bena Lindseya itd.

Ko so bile vse knjige smeta-
ne v ogenj, je množica na poziv
ministra Goebelsa zarjavela tri-
kratni "Hochi" tretjemu cesar-
stvu in Hitlerju, nato pa je god-
ba zaigrala nemško bojno himno.

Včeraj je bil v Berlinu otvor-
jen "prvi kongres nemških re-
dinjenih delavcev". Hitler je o-
sežno nagovoril delegate in sve-
dano naznanil, da je "danes iz-
brisan sramotni pečat razredne-
ga boja s tolesa nemakega delav-
stva". Zbrani delegatje — sami
fašisti, seveda — so pa pozdra-
vili Hitlerja kot "naščitnika
nemške enotne delavske fronte."
Hitler je izdal dekret, s kate-
rim je vlada zaplenila vse imet-
je in vse časopise socialistične
stranke in dalje vse imetje re-
publikanske organizacije "Rei-
chsbanner". V sodnem poslopu
v Allensteinu je bil med preiska-
vo ustreljen komunistični vodja
Rudolf Galinowski.

Paragvaj napovedala vojno Bo- liviji

Buenos Aires, 11. maja. — Po
enem letu neoficijne vojne med
republikama Paragvaj in Bol-
ivijo zaradi močvirnatga ozem-
lja Gran Chaco je včeraj vlada
Paragvaja napovedala vojno Bo-
liviji. Paragvajski predsednik
Eusebio Ayala je obenem razgla-
sil obsedno stanje po vsej repu-
blici.

Italijanski častnik ustreljen v hrbet

Rim, 11. maja. — Danes zju-
traj je bil v Rimu ustreljen v
hrbet mornarični častnik, ki je
izdal tajne načrte neki tuji vla-
di. Proces in eksekucija sta bi-
le strogo tajne, niti imena niso
izdali.

William H. Thornton, angleški ambasador v Moskvi (na desni), ki so ga sovjeti obsodili na tri leta zapora.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdržene države (sven Chicago) in Kanado \$4.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

One year advance payment—Refund not to be made.
Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
3607-08 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

Datum v ogleanju, na primer (April 30, 1927), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem delom posredovana informacija. Posvetilo je pravilno, da se vam list ne vrne.

136

Domač drobiž

Težka operacija

West Allis, Wis. — Frank Bolakar, sin znanega rojaka Lamberta Bolakarja, se je moral 1. maja podvreči težki operaciji na možganih. Mladi Bolakar je še danes, deset dni po operaciji, v kritičnem stanju v St. Luke's bolnišnici. Je član društva št. 104 SNPJ.

Član obstrlejen

New Waterford, C. B., Nova Scotia, Kanada. — Milan Begović, član društva št. 558 SNPJ, se nahaja v tukajšnji bolnišnici s kroglo v desnem boku. Pravi, da sta streljala nanj dva človeka na samotnem mestu, ko je zvečer šel čez jez v bližini pogovornika. Begović je že dalj časa brez dela.

Pionirka umrla

Cleveland. — Umrla je Frances Perše, vdova, stara 58 let in doma iz Ročinj pri Gorici na Primorskem. V Clevelandu je bivala okoli 40 let in tu zapuščila hčer, omoženo Terbižan, ženo znanega tajnika clevelandске federacije društev SNPJ.

Naselbina Ely v krizi

Ely, Minn. — Dva velika železna rudnika Pioneer in Sibley, last Oliver Mining Co., sta prenehala z obratom. Malo prej so zaprli rudnik Zenith. To je velik udarec za tisoče slovenskih rudarjev. Mnogi imajo tu svoje hiše. Veliko število naših rojakov je izgubilo vse svoje prihranke v propadli Slobodniški banki.

Rojakinja umrla

Ely, Minn. — Tu je umrla Mary Suštar, stara 51 let in doma iz Leobna na Štajerskem. V Ameriki je bila 20 let in tu zapuščila moža, sina in dve hčeri.

Mellonova kompanija spet reducirala mezde

Pittsburgh, Pa. — The Gulf Refining Co., katero kontrolira Mellonova družina, je odredila ponovne redukcije. Ta kompanija ima svoj glavni stan v Pittsburghu, toda njena podjetja so skoro v vseh državah. Sedaj so prišli na vrsto strojniki, katerim je bila plača reducirana na 50 centov na uro. Pred kakim letom so prejeli 88 centov na uro, 12 centov manj kot je bila plača organiziranih strojnikov pri drugih koncernih.

Lobist elektrarskega trusta dobil vladno pozicijo

Washington, D. C. — Lewis Douglas, ki je bil glavni zagovornik elektrarskega trusta v kongresu, dokler ga ni Roosevelt imenoval za direktorja budžeta, je postavil svojega prijatelja Deana Achesona, pravnega zastopnika in lobista elektrarskega trusta, za podtajnika zakladnice. S tem je trust dobil vnetega zagovornika v vladnem departmentu.

Broun izstopil iz socialistične stranke

New York. — Haywood Broun, znani kolumnist Scripps-Howardovega časopisa, je rajši izstopil iz socialistične stranke kot pa se zagovarjal pred njenim tribunalom radi kršenja discipline. Ob izstopu je naznanil, da bo ustanovil stranko ene osebe — svojo stranko — ki bo bolj radikalna kot so vse skupaj.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Prošnja

Collinwood, Ohio. — Iz stare domovine mi piše Joe Pungarčič iz Skočjan (via Urško). Dravska banovina, Jugoslavija, da je tamkaj po deželi jako slabo, tako da sploh ne more biti slabše. Dalje, da so tam proglasili nekakšen moratorij za nedoločen čas v prid kmetom, to se pravi, da kmeti ne more nobeden tožiti, ker bi na ta način preveč kmetov propadlo. Joe je šel pred letom dni v staro domovino, kjer je upal, da pride do zaželenega zdravlja, ker tukaj v Ameriki je bil trikrat operiran za njegovo bolezen, kar pa mu ni dosti pomagalo. On je bil član SNPJ, katera mu je po več letih njegove bolezni izplačala odpravnino. SNPJ je v pismu omenil, da je bila njegova mati.

Z njim sem se seznanil leta 1904 v Jenny Lind, Arkansas, pozneje sva bila v Wilbortoru, Oklahoma. On je bil dobro poznan med tamkajšnjimi Slovenci. Pred par leti se je nahajal v Clevelandu in je od tu odšel v staro domovino. Danes prosi svoje prijatelje, da mu pomagajo po svoji moči, da si bo lahko kupil zdravila. Jaz mu bom pomagal po svoji moči, kakor svojemu staremu prijatelju, ker smo bili ustanovitelji društev SNPJ; on na Jenny Lind, Arkansas, jaz pa na Alex, Ark., št. 66.

John Prudich,

1276 E. 168 st., Cleveland, O.

Neverjetna resnica

Monroe, Mich. — Leta 1927 sem delal v bakrenem rudniku v državi Utah. Delovodja mi je dejal, da bom delal po štiri dni v tednu, pa sem odklonil. Dobil sem odpust, kot sem hotel. Istega leta sem delal v Kaliforniji. Delovodja mi je rekel, naj hitreje delam, jaz sem se pa ustavil, nakar sem bil odpuščen, kot sem pričakoval. Podobno se je dogodilo pozneje v Chicagu: dobil sem zaželeni odpust, ne da bi kaj rekel. In povsod, v vseh teh slučajih sem dobil plačilni listek. Paradoks ali kaj?

V Monroeju sem delal osem ur na dan, pa je delovodja rekel, naj delam še osem. Preoblegel sem se in dobil kar sem želel: odpust. Molče sem takorekoč sam delo pustil, potem so mi pa prinesli plačilno nakaznico. Vprašali me niso, zakaj sem delo pustil, sam pa jim tudi nisem povedal. Pa bo kdo rekel, da so me odslovili. To je potrojeni paradoks. Vedno sem sam "kvital".

Časi se spreminjajo, naglo se spreminjajo. Sedaj nam spet prorokujejo dobre čase: copaki bodo kar frčali v naše žepce. Se bomo čakali, obljube in proroke pa se bodo ponavljale periodično; ljudstvu je treba nekaj dati, kajti obup je velik, pa ga nasičujejo z govorancami, ki so brez pomena za misleče ljudi.

Naša lokalna prosperiteta se pomika naprej s polžjim tempom. Kopanje jarkov je v zastoji; deževni nalivi so krivi, pravijo. Kontraktorji imajo pri tem delu šest kopalnih strojev. Nekateri kopači se zelo jezijo nad temi stroji, ker jim delo požirajo. Po mojem je druga-

če. Stroji so koristni človeštvu, le da bi jih znalo uporabiti sebi v prid na splošno, ne pa da so namenjeni za privatni dobiček pešice ljudi. Ljudje, ki so proti strojem, bi morali nazaj v hosto, v primitivno življenje. Saj sedaj je vse zeleno, tudi figovno listje se dobi, ki bi služilo za "obleko".

Časi se spreminjajo. Rojak, ki je od agenta kupil "flivver", se sedaj praska po plešivi glavi, ker je agentu dal svoje copake za šajtrgo, za katero sedaj ne zmore niti kuriva. O, da bi le tisti copaki sedaj prišli nazaj! A ne pridejo in ne pridejo copaki nazaj. Po toči je prepoznal klenkati. Pa bi kdo rekel: "Ej, ti boš še klenkal po tvoj kontri!" Seveda bom, če ne bo snega.

Frank Krofi.

Clevelandskim delegatom

Cleveland, O. — Ako želite prihraniti jednoti na vožnji, poslušajte se Nickle Plate železnice, na kateri stane vožnja v eno stran \$11.25, vožnja na New York Central vlaku pa stane \$12.25.

Vlak NP št. 1 odpelje iz Clevelanda ob 8:50 dopoldne z Union postaje in pride v Chicagu na La Salle postajo ob 3:59 popoldne; št. 5 odpelje ob 12:10 popoldne in pride v Chicagu ob 7:53 jutraj. Oba sta brzovlaka.

Vozni red NYC:

Odhod iz Clevelanda	Prihod v Chicagu
Ob 7:00 pop.	Ob 2:05 pop.
8:45 "	3:45 "
12:45 pop.	7:30 "
4:00 "	9:45 "
5:35 "	1:00 dop.
10:10 "	6:45 "
12:12 oppl.	7:15 "
2:10 dop.	8:47 "

Vožnja z New York Central železnico stane \$12.25.

Pennsylvanskim delegatom priporočam, ako mogoče, da upoštevajo Baltimore & Ohio železnico ali pa Lake Erie via Cleveland. Obe ti dve železnici sta bolj naklonjeni delavskim organizacijam kakor pa Pennsylvania Railroad Co. Oni, ki bodo morda potovali po Erie železnici iz Pittsburgha in se želijo ustaviti v Clevelandu, naj vprašajo sprevodnika za "stop-over in Cleveland", predno izročijo vozni listek. Vožnja stane vseeno, če se peljete direktno po

P. R. Co. v Chicagu, ali pa če potujete s Pittsburgh & Lake Erie železnico skozi Cleveland. Po Baltimore & Ohio železnici se lahko peljete direktno v Chicagu. — Frank Barbič.

"Slovenec" prvi koncert

Pueblo, Colo. — Novoustanovljeni pevski zbor "Slovenec" priredi svoj prvi koncert v nedeljo 28. maja v Orlovi dvorani, začetek bo točno ob 8. zvečer.

Obeta se obširen program in upati je, da se vsi Jugoslovani odzovejo vabilu. Vsi rojaki, ki imajo čut za slovensko petje, se bodo gotovo vdeležili. Pričakuje se tudi rojake iz bližnjih naselbin. Pridite in o priliki vam vrnemo obisk. Zbor je zelo mlad in šibek finančno, je pa toliko bogatejši na glasovih. Vsaka mala pomoč šteje.

Na svidenje v Orlovi dvorani dne 28. maja!

Odbor.

O Rusiji

Beat River, Colo. — List The Steamboat Pilot je te dni objavil zanimivo poročilo oziroma potoplane vtise mrs. G. T. Ayresove, ki je svoječasnno potovala po Rusiji in je na svojem povratku obiskala svojega brata, sodnika C. A. Morninga v Steamboat Springsu, Colo. Pred dvema letoma je bila ta ženska v Rusiji s svojim možem, drjem. Ayresom iz Elyja, Minn., in hčerko. Povsem pohvalno se je izrazila o ruskih načrtih, s katerimi izboljšujejo deželo. Ayresova je dejala, da se je ruski življenjski standard dvignil ter da je sedaj tudi za ženske in otroke mnogo boljše kot je bilo prej. Ruske žene, ki delajo, vedo, da so njihovi otroci dobro preskrbljeni.

Anton Dolinar.

LISTNICA UREDNIŠTVA

J. G., Pittsburgh, Kans. — Kolikor je nam znano, je v Jugoslaviji zabranjeno pošiljati denar iz dežele. Če pa je kdo kljub temu pošlal denar v Ameriko, ga je moral na kak način utihotapiti.

Fr. S., Milwaukee. — Gornje velja tudi za vas. Iz Amerike v stari kraj je mogoče poslati manjšo vsoto za osebne potrebe sorodnikov, ne pa za business.

Stvari za konvencijo

Ali je Prosveta potrebna SNPJ?

Cleveland, O. — Vrate demagogičnih pogrebnikov Prosvete so se zredile; njih argumenti za slovenski pogreb izgubljajo prvotno moč in navidezno doslednost. Doprinesli so vsakovrstne argumente in hoteli nam prikazati, da dinamična moč in ideal članstva popušča, izgineva iz organizacije. Povedali so svoje in sedaj čakajo in računajo na nerazodnost delegatov, da izvršijo ono, kar bi bilo v največjo škodo organizaciji, kar bi jo privedlo do navadne zavarovalne družbe — omejitev Prosvete na navaden tehnik! Motijo se! Konvencija bo to pokazala v kratkem.

Prijatelji organizacije in Prosvete so podali v razpravah v listu precej sugestij za "ohranu" lista kot tehnik. Osebo ne vidim nobene potrebe za ohrano lista, pač pa ohrano organizacije.

Zgodovina organizacije kaže, da je bila Prosveta tista, ki je največ pripomogla, da je danes SNPJ največja podpornica organizacija med Slovenci v Ameriki. Bila je svetilnik in kašpot članom in organizaciji sami; bodrila in tolažila nas je skozi vse boje in viharje. Zatekali smo se k nji, ki nam je bila edina duševna vez v razvojnih bojih. Dala nam je zemljevid, ki predstavlja največjo delavsko napredno organizacijo, dala nam je pa tudi kompas, da smo prišli do nje. To, kar je danes SNPJ, je delo dnevnika in v kolikor bi se ga skrhilo, v toliko bi skrhili organizacijo. To bi pa pomenilo samovoljno degeneracijo.

Vprašanje pred nami bodi: Ali hočemo začeti počasno likvidiranje organizacije z zmanjšanjem Prosvete na tehnik, ali obdržati organizacijo, obdržati to, kar imamo? Delikatne vezi med

listom in organizacijo se ne dajo odrezati brez moralne škode, brez eventuelne izgube na članstvu. Z odpravo dnevnika bi pokazali, da smo izgubili ravnotežje, da živci več ne funkcionirajo normalno — da smo sami za bankrot SNPJ. Začeli bi iti nazaj — vrnil bi se v stadij, ki smo ga imeli pred 20. leti, ostala bi nam pa današnja konkurenca. Navdušenje bi šlo iz organizacije v veliki meri, kajti list, dnevnik, je tisti, ki stalno opominja in bodri člane k delu za SNPJ. Če tega ne bo, tedaj bomo izgubili toliko vezi med seboj, da bomo tako zedinjeni kot kitajska vlada, s katero vsaka država počne, kar se jih poljubi.

Trezen pregled problema in možnosti prikazuje stvar v še precej razveseljivi luči. Dejstva kažejo, da se dnevnik lahko ohrani, in sicer kot petdnevni delovni teden, in to najlažje uvede pri listu. Kakšen naj bo? Vsaka številka naj bo obilnatna številka. Kjer izjeme zahtevajo drugače, naj se Prosveta poljudno tiska na osemih straneh. Upravni osek, ki ima nalogo izdelati načrt, naj vzame za bazo načrt br. Alesha in ga tako usoglasi z idejami in številkami, da bo odgovarjal potrebam lista in financiranju istega.

Sugestije so gotovo na mestu. List naj izhaja navadno na štirih straneh. Polovico strani naj se dovoli za angleščino, izjemno malo več. S tem, ako list spreminimo v obilnatno številko tako, da bi članstvo vedno vedelo o vsem, kar se dela v organizaciji, bi pridobili boljše oglaševalni "rating" in lažje oglaševanje v takozvanih "National Advertising Advertisements." Urednika Prosvete naj se plača direktno iz upravnega sklada SNPJ, kar bi znižalo stroške lista. To delajo druge slovenske organizacije, ki imajo svoje tednike. S tem, da se dnevnik spremeni v petdnevno obilnatno številko, bi odpravili vso provizijo, kajti tajniki bi pošiljali naročnino vključeno v asamentu. Drugo je vprašanje notranje transakcije, ki je enostavna. S tem bi se delo v upravnistvu poenostavilo in gotovo bi se dala odpraviti najmanj ena moč. Upravnik naj delegaciji pojasni to možnost.

Kaj bi s tem predručali? Spremenili bi dnevnik v uradno obilnatno številko, število naročnikov bi lahko zvišali v toliko, da bi bili več upoštevani pri dobavi oglašev, gl. urednika bi plačevali iz upravnega sklada jednote, najbrž odpravili eno moč v upravnistvu in vso provizijo. Vse te spremembe, ako jih inkorporiramo v načrtu za petdnevni list ali obilnatno številko, bi odpravile gotove stroške lista, ki so strogem budgetu se ne bi smele računati listu, poleg tega pa bi zvišale dohodek na oglašaj. Računski izvedenci naj izračunajo še nadalje, koliko je vredno za organizacijo pridobivanje vsega uradnega in drugega gradiva, nakar naj bi se list tako odkodovalo, da bo pošteno.

Če to izvršimo, sem uverjen, da bo treba jako malo dodatki k temu, kar sedaj plačujemo za obilnatno številko in dobivali bi dnevnik, ki ga potrebujemo sami in brez katerega organizacija nima nobene posebne bodočnosti. Ker je bila tiskarna v glavnem namenjena za dnevnik, ker sedaj še vedno dela dobiček s tiskanjem dnevnika, bi z enkratnim tiskanjem na teden to gotovo odpadlo, zato naj konvencija sramen tega še določi gotovo procentualnost, ki naj bi se dala listu iz dobička tiskarne. To je možno in gotovo tudi legalno.

Družta in članstvo, katerim je za ohranitev ne le lista, ampak organizacije, temveč tudi za ohranitev organizacije same, ako uvidijo, da je to najboljša sugestija glede preuredbe za nadaljevanje dnevnika, naj instruirajo svoje delegate, da glasujejo za načrt, ki bo priporočan konvenciji na podlagi teh sugestij. Časa je še dovolj. S tem si ohranimo organizacijo in odprli se bomo vrst drugim državnim silam, ki bi se, hočeš nočeš, upeljale v odpravo dnevnika. S tem bomo pokazali, da smo prevdrami gospodari, ki gledamo ne samo na številčno porast organizacije, pač pa tudi na kulturno in razvojno stran vseh članov pripadajočih k še vedno najboljši slovenski podporni organizaciji v Ameriki!

Bratje, pokažimo, da pred nami je bodočnost, da prihajajo moško kozo — da zime poganikov ne poznamo!

Joseph A. Sisković

Konvencija neče svima sponzorirati. Niagara Falls, N. Y. — SNPJ (Prosveta) donosi sedaj tedna raznih dopisov od ljudi, ki pišu zla i dobra, ki karkolaj, izraze svoje želje i željenje, bilo to za društvo i organizacijo ili pak za pojedine. Nisam nigda propustio ni broj Prosvete da ga nisam pročitao od početka do kraja, druge novine, koje mi daju dođu.

Zašto sam se odlučio napisati ovaj dopis da napišem kratak, ali ipak stvaran, i stvarni organ Prosvete, što je. Kroz ovo zadnje ime, što sam opazio da ima članova, kojima bi morali biti pažnja na njihove dopise i ih i takovih da je upravo ta za onaj prostor, što se treba u Prosveti. Moje je mišljenje, da neka brata i stre misle, sad itak neman ala da se čim bavim, pak nešto napisati kroz društvo i novinu da se i od mene nešto je, pa neka i moje ime bude u novinama. Ovakovi nisu u vem. Bolje bi bilo da puste pravu i pisanje onim, koji se razumijejaio bolje od onih, sobito sad, kad konvencija lazi.

Tako bi mogao nabrojiti na mišljenja članova u njihovim dopisima, što izlaze u Prosveti, se pravila i svih fond pa uprave i dolazeće konvencije, te stvoriti zaključak na dovoljstvo svih dopisnika. Nema na svijetu, a niti nekad biti, uprav kao što se ne nije se rodio tko bi svaki godio.

Pa tako neće ni dojditi konvencija svima dopisnicima i diti po njihovoj želji, i konvencije ostat će istog naja i natezanja na razne načine. Tko je tome svemu kriv i našjem sistemu ovakovog ljenja, to mi svi dobro znam nije potrebno dalje o tem riti. Sjećam se dobro konvencija, kako su prošli svih podpornih organizacija, bro mi je poznato, što se je dilo pred konvenciju H.B. Znice, pak što se je postojlo radio. Tako sem više nego ran, da će i dođuće konvencije SNPJ potrošiti najviše nepog vremena na rasprave pravila, ako se bude ilo da se čita točka za točku i o njima vodi diskusija, kao se je to u prošlosti praktično. Zato bi se slagao sa Flemingom čikaških društava da konvencija razdijeli na dva i da ne traje više od 5-6 dana. Što se tiče bol. podpore, mišljenje neču da iznosim, delegati imati pred sobom konvenciji, a izvanredni rez mora se ukloniti za svaki razred za sebe udati se. Što se tiče plaće delegata je nepravdean način da njegov sistema da delegati djuju sami sebi plaće.

Imao bi još mnogo toga da nesem, a neču da prostor mam u društvenom organu, radje volim čitati dopise od ge bratce, a sve moje opazke ti će svaki odbor pred sobom konvenciji, gdje bude što koga spadalo.

Marinko Radich, taj. odb.

Zastopstvo na konvenciji

Fleming, Kans. — Društvo 30 je na redni seji 19. marta pravljalo o zastopstvu na konvenciji in priporočalo, naj 18 na konvencija ukrene, da bodoče ne manj kot 500 članov izvolilo enega delegata. S tem se znižali konvencijni stroški.

Naše društvo nasprotuje, bi bil dnevnik Prosveta vreden za vse člane. Razlog za to ker oče, ki ima veliko društvo, jednoti — na primer sedem nov — že sedaj plačuje vsoto, potem bi pa podpiral tisto, kjer je le eden ali dve jednoti, ki bi prejeli enega dnevnika.

Konvencija naj tudi ukrene za stare člane, ki imajo nobenih dohodkov ne dala doma. Ustanovi naj dala re in onemogla člane, v kateri ga bi plačevali mesečno na ni. Podpora naj bi dobili potrebnejši. Bolniški skla ni stanejo vsak čas.

Frank Gumpert

S konference "ekonomskih in političnih zdravnikov, ki bi radi odpravili kapitalistični svet", v Washingtonu. Od leve na desno: državni tajnik Hull, angleški poslanik Lindsey, angleški minist. skl. predsednik Ramsay MacDonald in predsednik Roosevelt.

Inkop, 17. junija 1907
v državi Illinois

Zupnik Charles E. Coughlin iz Detroita, znani socialni mislonar v radiu, ki stalno grmi proti kirjem in boljševikom, v razgovoru z Elmerjem Thomasom, ki zagovarja Rooseveltov finančni načrt. Zupnik Coughlin tudi zagovarja inflacijo kot "edino sredstvo proti boljševiki revoluciji v Ameriki".

Tone Seliškar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Vstal je in se odmajal k sosednji mizi. Ana je ostala sama. Videla je, kako je Hrast peljal dekleta z odrja. Obešala se je na njegovo roko in njen pogled je bil zaljubljen in srečen.

Tedaj je nenadoma silen blesk, ki je švignil v zrak, razsvetlil ves prostor. Raketa je brizgnila v noč, puščajoč za seboj dolgo črto isker, visoko pod nebom se je razpočila in znela, magična svetloba je zajela vso okolico. Zažigali so kres. Suho dračje je pokalo v plamenih, ki so sikali med vejami, lizali višje in višje, dokler niso objeli vse kope in so dolgi, rdeči ognjeni jeziki visoko planili v zrak.

Vse se je zgnetlo okoli ognja. Obrazi pijanih ljudi so bili v tem ognjenem svitu taki, kakor da so si vsi nadeli svetle rumene, voščenke maske.

Rakete so švigale v zrak. Nekdo je zažgal žabico in jo vrget med ženske. Z glasnimi pokli se je zaletavala v njihove noge, da so se vreceč razbežale na vse strani.

Dolinar je ostal sam pri mizi. Vse je bilo pri ognju. Vino ga je močno omamilo. Bedasto se je smehljaj predse in si točil. Kakor bi si hotel dušo zaliti.

Ogenj je že pojenjal. Ljudje so se zopet počasi vračali k mizam, nekateri so že odhajali, gošči so pričeli igrati. Pri sosednji mizi je nekdo stopil na klop, pokazal z roko navzdol in zakričal:

— Še en kres! Poglejte, tam na desni!

V dolini se je zadaj za gozdnim obronkom včas močno zasvetilo, zopet pojenjalo, potem pa hipoma do neba zažarelo. Ognjen svit je objel vse gozde naokoli in mogočen, širok plamen se je dvigal v noč.

— Požar!

— Gori! Gori!

Nekdo se je preril k mizi in hlatal:

— Dolinarjeva žaga gori!

Množica se je zbrala na robu griča in utihnila. Mogočnost in strahotnost tega elementa sta jo združili v gnečo kakor čredo splašene živine. Razločno se je zaslišal zvon, ki je klical na pomoč. Signal gasilcev je reznil v temo, moški so tekli po bregu navzdol, ženske pa zagnale krik in se plašno ozirale v ognjeno plat.

— Oče, oče . . . ! je ječala Ana in si zakrivala oči.

Dolinar se je prijel za mizo in se dvignil. Opotekal se je. Justin je pritekel odnekod, ga podprl in potegnil za seboj. Vlekel ga je po bregu in vpil venomer:

— Gori, gori, pomagajte!

Na cesti se mu je uprl. Ni hotel z njim.

— Ana, k tebi grem! je dejal žalostno. Naslonil se je nanjo, padel na kolena in silen, daveč jok ga je zlomil. Tulil je kakor žival, ki se ji bliža konec.

Prihiteli so ljudje in ga odnesli k Ani.

Justin je dirjal po cesti in kričal:

— Gori, gori, pomagajte!

14

Vse to je nemalo premetalo življenje naših ljudi. Žaga je zgorela do tal, vsa zaloga lesa, še celo hlev bi se kmalu užgal, ker domači gailci zaradi veselice niso utegnili hitro pripraviti brizgaln, tujih pa ni bilo, ker leži vse skupaj tako v kotu, da se vidi samo na eno plat. Streha se je že vnela, lahko bi vse zgorelo, da ni bilo vreme mirno in pokojno.

Orožniški stražmojster je še tisto noč zasli-

šal Dolinarja, Marjeto in hlapca, dekile pa ni mogel, ker je ni bilo odnikoder. Bog ve, s kom se je speljala in kje je hodila. Zaslišali so tudi Ano in Justina, če morda le kaj vesta in če koga sumita. No, končno je stara Marjeta izpovedala, da je prišel popoldne, prav za prav v mraku, odpuščen žagar po svoj kovčeg; odšel je takoj, kam pa, ne ve, ker ga ni vprašala.

Zapril so ga, toda ves čas je trdovratno zatrdjeval, da ni zažgal, kar mu pa niso verjeli, ko je bilo zapisano, da je jezorit in samosvoj človek.

Dolinar je obležal. Po tisti noči se je prebudil kakor iz težkega, morečega spanja in ko je hotel poklicati Ano, se mu je jezik čudno težko in okorno gibal, kakor bi mu prirastel na nebo. Spačen, nerazločen glas se je davil iz njega, kakor bi zalajal.

Sprva so mislili, da se mu je omračil um, toda zadela ga je delna kap in dal se je prepeljati domov, ker ni mogel hoditi, le z rokami je kazal, včas pa zapisal na listek, da so ga razumeli.

Ležal je v spodnji sobi nepremično in gledal v strop. Zavarovalnica se je obotavljala izplačati zavarovalnino, kajti širše so se govorice, da ni zažgal žagar, da, nekaj sumničnega je padlo celo na Dolinarja samega, ki pa ni mogel obveljati, ker so ga videli na veselici že dolgo prej, preden je pričelo goreti. Zdravniki so menili, da se bolezen utegne izboljšati, lahko pa se tudi še poslabša, kar je verjetneje. Zato je zastopnik družbe venomer lažil okoli bolnika, ki se ni zmenil zanj, toliko da je oči obrnil, ko ga je slišal v sobi.

Kazensko postopanje se je pričelo, priče so obtoženca močno obteževale, pokopala pa ga je Marjeta, ki je izjavila, da je tisti dan, ko je šel iz službe, klet, se pridružil in pretil na cesti:

— Čakaj, hudič stari, zanetim ti tvojo baharijo!

Bil je obsojen na tri leta težke ječe.

Pravili so, da je padel na kolena pred sodniki, butal z glavo ob tla in neznansko jokal in vpil:

— Nedožhen sem! Nedožhen sem!

Dolinarju je prinesla to vest Marta, ki se je pripeljala domov vsakokrat, kadar je le mogla, saj jo je zelo potrla vse to: požar, očetova bolezen, posebno pa žagarjeva obsodba, ki jo je živo zadela.

Marta je laže pregledala to zlo, ker je od daleč opazovala; bila je pri razpravi in gledala nesrečnega človeka, ki so ga dolžili požara in ki se ji je zasmilil še tem bolj, ko ga je slišala, kako obupno se je branil in dokazoval svojo nedolžnost. Ah, ko bi mu mogla pogledati v dušo, pogledati v sodnike!

Oče je Marto, sedečo pri njegovi postelji, gledal in poslušal. Starec je bil mrtvaško bel v obraz, ves poraščen in shujšan, sive obrvi in razmršeni lasje so ga kazili, da je bil kakor onemogel berač, ki so ga s ceste prinesli na posteljo.

— Ali hočeš, da ti čitam iz knjige?

Odkimal je z glavo. Ne, ne, hotel je imeti samo svoje misli! V njem se je vse porušilo. Zakrnjenost in trdovratnost do življenja sta zgoreli z žago vred. Zločin je visel nad njim, zastrupil ga je in potepal, da je zdaj samo še kos mesa z majhno, od obsodbe razjedeno dušo.

Klical si je izpoved in smrt.

(Dalje prihodnjik.)

zgrabila za roke in se neugnano, opotekaje se pognala po poti nizdol, po kateri sta bila prišla. Dol, v dolino, v življenje. Gladovala bosta in prezebala, trpela in garala — a kaj to! Samo ne tistega strašnega, samo ne smrti!

K. R. Neubert—IV. Vuk:

NICOLOV SLUČAJ

Novela

Ta zgodba se je zgodila v nekem italijanskem mestu, v fašističnih krogih. Vendar bi bilo napačno misliti, da je bila ta zgodba samo karakteristika duševne strukture fašistizirane mladine. Takšne zgodbe se lahko dogode dnevno tudi v Leningradu ali v Berlinu, ali v Madridu, ali v Ljubljani. Podaja sličevo revolucionarnosti — bodisi nacionalistične ali internacionalne — ki ne mara nobenih kompromisov, ne dovoljuje pa tudi žal, v fanatičnih možganih in srcih nobenega prostora nepristranskemu čustvu pravičnosti in na človekoljubju temeljejočega človeškega dostojanstva . . .

Begunec

Dijak in vodja mladinskega gibanja, Nicolo, je sedel nekega novemberskega večera sam v svoji sobi. Čital je knjigo, eno iz tistih knjig, iz katerih italijanski državljani šestokrat ves začuden izve, kako se radovednemu inozemstvu razlaga blagoslov fašističnega gospodarstva. Nicolo ni bil nekritičen, domišljavi človek. Že večkrat si je dovolil zastopati samostojno mnenje in je zato imel nesporazume s stranko. Služil je gibanju s tako poštenim prepričanjem, da se mu ni nikdar pojavila misel ustvariti iz takih priložnostnih resnic, ki so vznikle iz diferenc, tudi svoje osebne pravice in da bi po kolebal v zvestobi do stranke. Drugi so molčali, dopuščali krivico in če jih je skrito zapelka vest, so se opravičevali, češ, da jih veže železna disciplina stranke in da se to dopušča za blagor očetnjave. Nicolo pa je govoril, se boril zoper krivico, ki so jo povzročale tudi lastne vrste, se trudil jo preprečiti ali vsaj ublažiti.

Tistega novemberskega večera se je razvnel na ulici, kjer je bil Nicolajeva hiša, oster prepri. Slišalo se se srdite besede, kriki, kletvice. Nicolajeva soba je bila v pritličju. Hotel je ravno odpreti okno, da vidi, kaj pomeni ta prepri, kar nekdo močno udari na vrata njegove sobe. Glasovi z ulice so se približali. Nicolo je slišal krič:

— "Pobijte psa!" . . .

— "V to hišo je pobegnil!"

Trkanje je bilo močnejše, obupnejše.

Nicolo je takoj razumel kaj pomeni tisti prepri na ulici. To je bil tisti pes, ki so ga hoteli ubiti.

— "Pri bogu, pomagajte!"

Glas pred vrati je prosil.

Nicolo, odločivši se, da pomaga, je odprl! Moški v delovni obleki je planil v sobo. Bil je smrtno blede.

— "Kaj se je zgodilo? Govorite . . ." je rekel Nicolo.

Tisti kriki in kletvice na ulici se še niso umirile. Zdi se, da so se vršile preiskave v nasprotno ležeči hiši.

— "Našli me bodo", je stokal begunec. — "Pomagajte mi!"

— "Če hočete, da vam pomagam, mi morate poprej povedati, zakaj gre."

Begunec je težko dihal. Napeto je poslušal, če se že mar ne slišijo koraki v veži? — "Tega psa pobijemo na mesto," je zakričal nek glas čisto blizu, kakor da je zakričal v sobo.

Begunec se je sesedel.

— "Moj zločin, če je to zločin, je . . . Nekemu kolporterju sem izrgal časopise iz rok. Razdražil me je naslov uvodnika. In Musolinijeva slika. Socialist sem, brezposeln. Očeta so pred osmi leti postavili k steni. Zakaj? Gospod, zakaj? Vprašajte Musolinija. Danes se mi je tisti dogodek zopet pojavil v mislih, ko je kolporter na vse grlo oznanjal najnovejšo veliko delo vsomogočnega. In zgrabila me je jeza, jeza."

Stianil je pesti. Ni stal več skrušeno, nego strumno, kakor da hoče vsak trenutek planiti na svoje nasprotnike. Vendar ta sprememba, izraz gnjeva, je trajala le sekundo. Strah ga je zopet skrušil.

Gangeži so udrili v glavni stan radikalne krojaške New Yorku, toda naleteli so slabo kot kaže slika. Eden je in trije so v bolnišnici.

"Zasledovali so me. Hočejo me linčati. Ne morem . . ."

Trepetal je kakor trepetlika.

"Skrijte se pod posteljo," je rekel Nicolo. Obraz njegov je bil trd.

Jasno se je zavedal, kaj dela. In tudi to, kaj bo naredil. Kaj bo moral storiti.

Silna moč je bila v njem, ki ji je moral slediti.

— "In stranka?" je vprašal nek glas v njem.

— "In očetnjava?" je zagrozil še močnejše.

— "In zakoni?"

Stranka, očetnjava, zakoni zahtevajo, da se jim izroči begunec. Odprl okno, Nicolo in pokliče prijatelje, naj pridejo in vzamejo iskanega. Duceja je sramotil! Skrit sovražnik našega družabnega reda je!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

V SMRT

Napisal H. Berger

Stala sta na ovinku poti, od koder je bil širok razgled v dolino. Globoko sta zasopla. Dobrišen del poti navkreber sta imela za seboj. In ne lahke. Nikakor ne. Večji izmed obeh mož je anel klobuk, se počasi obrnil proti vrhu gore in prikimal: "Še dve uri . . ."

Drugi je molčal. Nemo sta se vzpenjala dalje.

— "Še dve uri . . ." Mož je premišljal o svojih lastnih besedah in o tisti usodni uri, ki je zapeljala njegovo usodo. —

Skupaj sta sedela, brat in on, Andrej, gotovo že stotič sta govorila o svojih nesrečih, o nadah, ki sta jih gojila in ki so zmerom iznova padle v vodo. Obupno sta si prizadevala, da bi si našla službo, in doživela vedno nova razočaranja, kakor vsi, ki so prišli ob zaslužek. Minevali so dnevi, beda je pritiskala vse huje, neke daleč v goraki vasi je gladovela stara mamica in željno čakala pismo od sinov — toda denarja ni bilo. Nekaj je treba ukreniti. Karkoli. Mogoče se zgodi čudež . . .

Tisti večer, ko sta spet sedela v mračnih mislih, je brat nenadoma planil pokoncu in iz ust so se mu utrgele hripave besede. In potem sta si pogledala v oči, vztrepetala sta in mrzlo ju je izpreletelo. Kakor brez volje sta segla po tej poslednji rešitvi: življenjsko zavarovanje.

Potem je Andrej iznenada obstal, stopil k prijatelju in pokazal z roko na skalo, ki je rasla kraj ozke poti iz prepada. "To skalo morava odločiti," je hlastno dejal, "najprej to skalo, potem . . . tako bo bolje, Maks".

Če bi eden od njiju umrl, čisto slučajno umrl, bi bil drugi rešen, bi bila mati rešena. Toda eden od njiju mora zato umreti! Po "nesrečnem naključju". Mor-

da v gorah. Strmoglaviti mora, kjerkoli, kamorkoli. In prijatelj Maks, stari, zvesti prijatelj naj bi šel z njim, da bi bil tako rekoč priča nesreče . . . da se ne bi mogle poroditi sumnje . . . da bi zavarovalnica izplačala denar . . .

Potem sta žrebala. Nemo, v vročici. Žreb si je izbral Andreja.

Zdaj je napolnil ta dan. Soince se je smehljalo na njegovo pot in njegov prijatelj je stopal za njim. Še za pot mu je bil posodil denar . . . In zdaj le še dva kratki uri . . .

Soince je sijalo toplo in prijetno nad njim — kar napil bi se njegovih žarkov, če bi mu ne bilo tako toplo pri duši. Prijateljevi koraki so škripali za njim, in to mu je dobro delo, vsaj čisto sam ni bil.

Pot je postajala strma, ako-

Če bi eden od njiju umrl, čisto slučajno umrl, bi bil drugi rešen, bi bila mati rešena. Toda eden od njiju mora zato umreti! Po "nesrečnem naključju". Mor-

da v gorah. Strmoglaviti mora, kjerkoli, kamorkoli. In prijatelj Maks, stari, zvesti prijatelj naj bi šel z njim, da bi bil tako rekoč priča nesreče . . . da se ne bi mogle poroditi sumnje . . . da bi zavarovalnica izplačala denar . . .

Potem sta žrebala. Nemo, v vročici. Žreb si je izbral Andreja.

Zdaj je napolnil ta dan. Soince se je smehljalo na njegovo pot in njegov prijatelj je stopal za njim. Še za pot mu je bil posodil denar . . . In zdaj le še dva kratki uri . . .

Soince je sijalo toplo in prijetno nad njim — kar napil bi se njegovih žarkov, če bi mu ne bilo tako toplo pri duši. Prijateljevi koraki so škripali za njim, in to mu je dobro delo, vsaj čisto sam ni bil.

Pot je postajala strma, ako-

Če bi eden od njiju umrl, čisto slučajno umrl, bi bil drugi rešen, bi bila mati rešena. Toda eden od njiju mora zato umreti! Po "nesrečnem naključju". Mor-

da v gorah. Strmoglaviti mora, kjerkoli, kamorkoli. In prijatelj Maks, stari, zvesti prijatelj naj bi šel z njim, da bi bil tako rekoč priča nesreče . . . da se ne bi mogle poroditi sumnje . . . da bi zavarovalnica izplačala denar . . .

Potem sta žrebala. Nemo, v vročici. Žreb si je izbral Andreja.

Zdaj je napolnil ta dan. Soince se je smehljalo na njegovo pot in njegov prijatelj je stopal za njim. Še za pot mu je bil posodil denar . . . In zdaj le še dva kratki uri . . .

Soince je sijalo toplo in prijetno nad njim — kar napil bi se njegovih žarkov, če bi mu ne bilo tako toplo pri duši. Prijateljevi koraki so škripali za njim, in to mu je dobro delo, vsaj čisto sam ni bil.

Pot je postajala strma, ako-

Če bi eden od njiju umrl, čisto slučajno umrl, bi bil drugi rešen, bi bila mati rešena. Toda eden od njiju mora zato umreti! Po "nesrečnem naključju". Mor-

da v gorah. Strmoglaviti mora, kjerkoli, kamorkoli. In prijatelj Maks, stari, zvesti prijatelj naj bi šel z njim, da bi bil tako rekoč priča nesreče . . . da se ne bi mogle poroditi sumnje . . . da bi zavarovalnica izplačala denar . . .

Potem sta žrebala. Nemo, v vročici. Žreb si je izbral Andreja.

Tovariš je tiho vzdihnil, udaril s cepinom po kamnu in prikimal: "Kakor misliš . . ."

Nekaj časa se nista upala dalje, gledala sta zdaj po poti navzgor zdaj v dolino, nato sta pa odločila nahrbtnika in začela rahljati skalo. Vrtala sta, privzdigovala, potiskala in se upirala vanjo. Brez besed. Nekaj manjših kosov se je odkrnilo, in mah in kamenje je zletelo v dolino, potem večji kos in naposled se je skala zamajala in zgrmela v prepado.

Moža sta nehote odskočila, eden bled s prstenimi ustnicami, drugi s stisnjeno pestjo in z usti odprtimi kakor v krik.

Potem si je Andrej optal nahrbtnik, ki popravil lase s čela in pomolil prijatelju obe roke. Tako sta stala trenutek, srepeč v razorane vrhunce gora, in potem sta si pogledala v oči. Govoriti nista mogla. Maks se je obrnil proč in se jel počasi vračati po poti nizdol. Potem je obstal.

Čisto ob prepadu je stal Andrej. Iztegnil je bil roke, globoko zasopel in vrget glavo nazaj. Sekunde so minevale. In minute . . .

Tedaj pa — ali ni Andrej premaknil noge — ali ni napravil korak —? Ne? — Da! Torej res —?

Krik, rezek, presunljiv, prosek in svareč, vse hkratu, je presekla tišina.

In potem, glej: dva moža sta jokaje in smejoč se in jecljaje planila drug proti drugemu, se

"Zasledovali so me. Hočejo me linčati. Ne morem . . ."

Trepetal je kakor trepetlika.

"Skrijte se pod posteljo," je rekel Nicolo. Obraz njegov je bil trd.

Jasno se je zavedal, kaj dela. In tudi to, kaj bo naredil. Kaj bo moral storiti.

Silna moč je bila v njem, ki ji je moral slediti.

— "In stranka?" je vprašal nek glas v njem.

— "In očetnjava?" je zagrozil še močnejše.

— "In zakoni?"

Stranka, očetnjava, zakoni zahtevajo, da se jim izroči begunec. Odprl okno, Nicolo in pokliče prijatelje, naj pridejo in vzamejo iskanega. Duceja je sramotil! Skrit sovražnik našega družabnega reda je!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!

Nima očetnjave!